

GAZIEL :

UNA IMA^TGE

St. Felú

Josep Vallverdú

20 XII 87

La imatge que a mi m'escau donar de Gaziel és la que ell ^{ma} feix va dibuixar-se, carregada ~~de sentit popular~~ ^{d'arrelament} i ~~cultíssim~~ ^{afectament} alhora : Gaziel mai no deixà de ser un home d'aquesta terra, i això marca . Quan s'han viscut les passades, els cap-nets el temporal de llevant, els ericòs i la llum que, tot just passat el migdia, anuncia l'arribada del garbí, s'és d'una determinada manera, ja es pot anar per la vida amb perspectiva.

Ara, arrebosseu això amb una colossal cultura humanística, que abasta des de Plató a Pico della Mirandola, del Greco al Minotaure, de Bergson al nominalisme medieval.

La resultant d'aqueixa barreja d'~~arrelament~~ ^{identificació local} i cosmopolitisme hauria pogut fer l'efecte, a uns ulls distrets, ^{d'}un precipitat de sornegueria veïnal i d'untuoses frases de saló : naturalment, ens trobaríem a galàxies de la realitat : he conegut algunes persones importants, i ^{en} cap d'elles no m'ha estat llegut d'endevinar-hi, tan netament frontal, l'adequació entre pensament-creences profundes i manifestació oral. Gaziel no perdia el temps en filigranes retòriques ; possiblement per la seva formació filosòfica donava a la frase parlada i escrita la llargària convenient, el gir e

l'ondulació precisos per vehicular el seu pensament. Fonamentalment era un moralista, i un moralista públic. La seva tasca de periodista el portà a opinar, estudiar, apamar, unes realitats polítiques les quals, si bé l'obligaven a descendir al nivell de cada dia, a l'efervescència menuda de les tàctiques, mai no l'arrossegaren a la minúcia estèril o ridícula. Mestre del bon dir i de l'equilibrat pensar, sabé guiar la ploma amb perícia i sense perdre la brúixola. Jo aconsellaria a molts aprenents actuals de prosista que fessin exercicis, -a la manera dels cahiers francesos -copiant fragments de la prosa de Gaziel. L'escriptura que es perpetra actualment milloraria de qualitat. Cal sempre anar a les arrels, als models exigents: i Gaziel fou un model de prosistes en un camp malagraït, acidificat i no poc tenèbrós, que és el que genera el comentari polític..

Gaziel tenia una doble necessitat d'equilibri: interior i ambiental. Una vida dedicada al periodisme és quelcom que rosega les defenses, que fatiga i, sobretot, com fer de confessor ^o d'agent de l'ordre, pot menar al desencís sobre la condició del món i de la seva gent. Un equilibri superior esdevé aleshores inesquivable. El terreny ~~fastigós~~ perillós que toca trepitjar a aquells

tres servidors de la ciutadania és capaç d'eliminar les defenses més ben muntades. No ens ha d'estranyar, doncs, que les experiències amargues de la política que ell Gaziel, va viure des de primeries de segle fins als anys seixantes el menessin a desfogar-se, en certa manera, i a voler donar un testimoni de recerca d'un equilibri que ell arribà a creure que era impossible, en les seves Meditacions en el desert. Odiava l'estupidesa, blasmava tothora la ceguesa dels elements responsables del comú, les tiranies o tirania i la política espanyola del segle XX en tant que mancada de síntesi i, a parer seu, d'un protagonisme de la civilitat, entesa com el comú, almenys, dels qui sabien de lletra.

Es clar, Gaziel se'ns apareix ara, a distància, com una víctima més de les ventades inexplicables ^{del segle XX} - més inexplicables en el seu cas, perquè seva és la idea que la història era una absurda bogeria, que no tenia res de lògic ni de relació causa-conseqüència: un magma orb.

Un liberal, a la manera dels liberals de pre-guerra, republicans un xic indefinits - què volia dir "radical" ^{si es pensava copiar ho de} en la França del 1918, per exemple? un liberal, doncs, arrossegava una indefinició profunda. Gaziel era un burgès en el sentit ^{ideològic} econòmic del terme, i la burgesia havia fet fallida a Espanya - almenys no s'hi havia sabut afermar - i a Catalunya, segons ell,

estava en camí de fer-ne. I la seva queixa era que la nostra burgesia no tenia intel·ligència, que a més a més mai no havia pactat ni pactaria amb la intel·ligència (Són els intel·ligents qui han de governar, deia Plató), sinó que pactaria, quan es veiés amenaçada, amb els militars. A més a més, jo li havia sentit dir alguna predicció apocalíptica: tenia posat al cap que el món anava errat, que no es tractava tant de subversió de valors morals com de manca de capacitat ^{mental}. El culte al refinament de l'esperit, a la intel·ligència que amb mirada d'àguila, preveu tant com veu havia estat substituït per la novetat fugissera, la violència i el desordre. La corrupció dels qui manen i dels qui obeeixen el malencorava.

I sort que era mediterrani, que les seves sortides amb humor, o amb cinisme irònic -ganxó al capdavall - li permeti^{en} de passar la corda fluïda dels desencisos sense perdre una elegància íntima i una compacta seguretat de judici, servida per aquella immensa cultura humanística al·ludida. Feia l'efecte, mentre escrivia les grans ~~monòtones~~ sèries d'assaigs que començaren amb Castella Endins, que desitjava, com a part del seu testament deixar constància del seu desvetllat pas per la Terra, des de la Vila del Vuit-cents fins a Castella, i Portugal, i Europa. On era Europa? La hi

havien raptada, ens l'havien raptada els nous grans imperis. El rap-
te d'Europa va afectar-lo molt, tant més que no era fet des de l'interior,
com havien dut a terme ^{els moviments artístics} el cubisme, el futurisme, tots els
quals havien fornit una nova capa a Europa, fins i tot les pretensions
polítiques dels feixisme i nazisme, tot degat moviments produïts des de
dins de l'espai de pensament i cultura que Gaziell considerava màxim. Ara
es tractava d'una pura i pesant substitució ; des de l'entrada dels EEUU
en la guerra ja no hi hagué dubte del capgirament que ens esperava: la
màquina militar i econòmica que salvaria Europa d'una part d'autorita-
risme deixaria campar tot d'injustícies i encara passaria factura per
molts anys.

L'escepticisme de Gaziell està prou ben motivat: de primer, en les se-
ves proses de 1913, ja l'hi trobem. Va vestir-se encara amb robes rialle-
res, amb farbalans d'ironia en molts articles, en les seves proses descrip-
tives, però la consciència de canvis contants sovint indigeribles hi és.
No es pot ser ni lúcid ni equilibrat, en aquest món que ell qualificava de
boig i imprevisible. I encara bo que moria abans que pogués presenciar
alguns canvis d'impossible qualificació que nosaltres patim. Ara bé,

la vida és canvi, al capdavant. Un canvi reforçat precisament per la inamobilitat d'algunes valors. Com la força intel·ligent i la bellesa dels mots de la persona que avui recordem i honorem col·lectivament.

perennes,